

Bazı OECD Ülkelerindeki Öğretmen Maaşlarının Karşılaştırmalı Bir Analizi

A Comparative Analysis of Teachers' Salaries in Some OECD Countries

Hilmi Süngü*

Özet

Çalışanların verimliliğini ve iş doyumunu etkileyen önemli değişkenlerden biri yapmış olduğu işin karşılığında almış olduğu ücrettir. Yapmış olduğu işin karşılığında yeterli bir ücret alması çalışanın iyi hissetmesini sağlamakla birlikte onun performansına da olumlu katkılar sağlayacaktır. Eğitim çalışanlarının en kalabalık grubunu oluşturan öğretmenlerin iş doyumuna yönelik yapılmış araştırmaların çoğunda Türkiye'de devlet kurumlarında görev yapan öğretmenlerin temel sorunlarının başında gelirlerinin yetersizliğinin geldiği görülmektedir. Bu çalışmada bazı OECD ülkelerinde öğretmenlerin gelir düzeylerinin ne olduğu, yıllara göre gelir düzeylerinin ne ölçüde değiştiği; farklı meslek gruplarından çalışanlarla karşılaştırıldığında öğretmenlerin gelirlerinin ne durumda olduğu resmi raporlar göz önüne alınarak ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Öğretmen, maaş, OECD, iş doyumunu.

Abstract

One of the important variables affecting job satisfaction of working people is the payment which is given in response to the work done. Being given a satisfactory payment in return for the work would contribute to the performance of the working people in addition to making them feel good. As the most crowded group of education sector in public, teachers' job satisfaction is the issue mentioned in most of the studies and it seems in such studies that main problem of teachers wor-

* Yrd. Doç. Dr., Bozok Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, hilmi.sungu@bozok.edu.tr

king at state schools is the level of their income's being unsatisfactory. In this study, what the teachers' level of income in some OECD countries; to what extent their income changed in years; the state of teachers' income when compared to people from different sectors are tried to be revealed considering official documents.

Keywords: *Teacher, salary, OECD, job satisfaction.*

Giriş

1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu'na göre (MEB, 1973) öğretmenlik, devletin eğitim, öğretim ve bununla ilgili yönetim görevlerini üzerine alan özel bir ihtisas mesleğidir. Öğretmenler bu görevlerini belirlenen amaçlara ve temel ilkelere uygun olarak yapmakla yükümlüdürler. Öğretmenler aldıkları eğitimin gereği olarak kendilerinden beklenen ülkenin geleceği için gerekli sağlıklı, sağlam karakterli, sorumluluk sahibi nesillerin yetiştirilmesi görevini üstlenmişlerdir. Öğretmenlik uzmanlık gerektiren bir meslek olmakla birlikte, insan yetiştirmeyi hedef aldığı için insani değerler açısından da yeterli olgunluk düzeyine sahip olan kişilerin başarabileceği bir meslek dalıdır. Mesleki bilginin yanı sıra sabır, hoşgörü, fedakârlık gibi kişisel özellikler iyi bir öğretmende aranan vasıflardır.

Öğretmenler sayı olarak çoğu ülkede çalışan kesim içinde en kalabalık grup olarak dikkat çekmektedir. Türkiye'de de kamu çalışanlarının sayısına ilişkin bir değerlendirme yapıldığı zaman kamu çalışanları içinde en kalabalık grubun eğitim-öğretim grubunda hizmet verenler olduğunu tahmin etmek zor değildir. Resmi verilere göre kamu kurum ve kuruluşlarında (devlet memuru, sözleşmeli personel, sürekli ve geçici işçi, öğretim üyesi, yargıç, savcı ve askeri personel dâhil) dahil toplam 2 milyon 832 bin 115 kişi görev yapmaktadır. Mart 2012 itibarıyla, kamuda kurumlarında toplam 1 milyon 856 bin 942 devlet memuru, 50 bin sözleşmeli personel, 89 bin 752 sürekli işçi, 7 bin 194 geçici işçi, 17 bin 496 geçici personel; kamu iktisadi teşebbüslerinde ise 5 bin 993 memur, 76 bin 844 sözleşmeli personel, 65 bin 127 sürekli işçi, bin 873 kapsam dışı personelin çalışmakta olduğu belirtilmiştir. Kamu çalışanları içerisinde en büyük grup sayılabilecek olan devlet memurlarının %39.3'ünü eğitim çalışanları oluşturmakta, eğitim çalışanlarını sırasıyla genel idare hizmetleri (%20.1), sağlık hizmetleri (%13.4) ve emniyet hizmetleri (%12.4) izlemektedir (DPB, 2012). Eğitim-öğretim hizmetleri grubundaki memurlar arasında da öğretmenler çoğunluğu oluşturmaktadır. Milli Eğitim Bakanlığı İstatistiklerine göre (MEB, 2012), 473.904 ilköğretim, 101.473 genel orta öğretim, 104.003 mesleki ve teknik orta öğretim olmak üzere toplam 679.380 öğretmen görev yapmaktadır.

Öğretmenlerin sayısının yanında yaptıkları görev de toplumda en önemli hizmetlerden biri olması nedeniyle dikkat çekicidir. Toplumun şekillendirme ve ülkenin geleceğine yön verecek genç nesilleri yetiştirme görevini üstlenmiş olmak

öğretmenlere ağır bir sorumluluk yüklemektedir. Bu sorumluluğun yerine getirilmesi sırasında; amaçların gerçekleştirilmesi, nitelikli ürünler ortaya çıkarılabilmesi için pek çok değişkenin göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Eğitim ortamlarını düzenlemek, uygun öğretim yöntemlerini seçmek, başarılı insan ilişkileri kurmak ve öğrencileri sınıf içi etkinliklere güdülemek gibi görevleri nedeniyle öğretmen, eğitim amaçlarının gerçekleştirilmesinde en stratejik öge olarak kabul edilmektedir. Öğretmenlerin göstereceği performans, bir örgüt olarak okulun amaçlarının gerçekleştirilmesinin ön adımıdır. Performansı etkileyen en önemli etkenlerden biri ise çalışanların iş doyumudur (Kuruüzüm ve Çelik, 2005).

İş doyumuna ilişkin çeşitli tanımlamalar yapıldığı görülmektedir. Bu konuda en eski tanımlardan biri Hoppock tarafından yapılmış olan tanımdır. Hoppock (1935), iş doyumunun çalışanın işinden tatmin olmasını sağlayan psikolojik, fizyolojik ve çevresel faktörlerin bir bileşimi olduğunu belirtmiştir. Herzberg, Mausner ve Snyderman (1959) ise iş doyumunun olumlu ve olumsuz yönleri arasında bir ayırım yaparak; olumlu doyumun başarı, tanınma, sorumluluk, terfi gibi tecrübeler; olumsuz doyumun kötü çalışma koşulları, yönetici, iş arkadaşları, şirket politikaları gibi etkenlerden kaynaklanan kötü tecrübelerle dayandığını ifade etmişlerdir. İş doyumunu sadece iş yaşamını değil, çalışanın diğer yaşam alanlarını da etkimektedir. Locke (1976) bu etkileri; yaşamdan alınan doyuma, fiziksel sağlığa, performansa ve verimliliğe olan etki olarak sıralamaktadır. Yine iş doyumunun olumlu ve olumsuz yönlerini dikkate alan Davis ve Nestrom'e göre (1985) iş doyumunu çalışanların işlerine yönelik olumlu ve olumsuz duygularının bir birleşimidir. İş doyumunu performans ile ilişkilendiren Spector (1997) da olumsuz doyumun güven eksikliği, işe gelmeme eğilimi, iş kazalarının artması gibi sonuçları ortaya çıkardığını vurgulamıştır. Luthans (1992) da iş doyumuyla ilişkili kavramları ele almış, iş doyumunun ücret, işin niteliği, bireyin çalışma koşulları, yönetim politikaları” ve çalışma arkadaşları gibi değişkenleri içerdiğini belirtmiştir.

İş doyumuna yönelik değerlendirmelerde ücretin iş doyumunu etkileyen önemli bir değişken olduğu fark edilmektedir. Yaptığı işin karşılığında yeterli ücreti alması, çalışanın kendisini iyi hissetmesini sağlamakta; yetersiz ücret alması ise çalışanın örgüte karşı olumsuz bir tutum geliştirmesine yol açmaktadır (Günbayı, 1999). Rudolph (2006), ücret ile işten ayrılma, işe bağlılık ve iş doyumunu arasında bir ilişki olduğunu vurgulamaktadır. Ayrıca çalışanın iş doyumunda önemli bir etken olan ücret sadece çalışanın ekonomik ihtiyaçlarını karşılama aracı değil, aynı zamanda çalışanın toplum içerisinde saygınlık ve onurunu da artıran bir faktördür (Sabuncuoğlu ve Tüz, 1998).

Türkiye’de öğretmenlerin iş doyumuna yönelik çalışmaların çoğunda iş doyumunu ve ücret ilişkisi araştırma kapsamında değerlendirilen bir konu olmuştur. Balcı (1985); Pakdanel (1988); Özdayı (1990); Erçelebi (1997); Tükel (1997); Şahin

(1999); Günbayı (1999); Varlık (2000); Atay (2000); Yıldırım (2001); Çelik (2003); Doğan (2005); Kuruüzüm ve Çelik (2005); Cebeci (2006); Koçak (2006); Baloğlu, Karadağ, Çalışkan ve Korkmaz (2006); Taşdan ve Tiryaki (2008); Koç, Yazıcıoğlu ve Hatipoğlu (2009); Erdem (2010); Karataş ve Güleş (2010); İnandı, Ağgün ve Atik (2010); Çevik (2010) tarafından eğitim çalışanlarının iş doyumunun ele alındığı çalışmalarda, çalışanların ücret konusunda iş doyumunun düşük olduğu saptanmıştır.

Yöntem

Bu çalışmanın amacını öğretmenlerin iş doyumunu etkilediği belirtilen faktörlerden biri olan ve eğitim çalışanlarının sorunları gündeme getirildiğinde başlıca sorun olarak gösterilen ücret değişkeninin değerlendirilmesi oluşturmaktadır. Araştırma, Türkiye ile bazı OECD ülkelerinin eğitim istatistiklerinin karşılaştırmalı çözümlemesini yapmayı amaçladığından tarama modelindedir.

Evren ve Örneklem

Çalışma eğitim çalışanlarından yalnızca öğretmenlere ilişkin verilerle sınırlandırılmış; çalışmada OECD, Dünya Bankası, Union Bank of Switzerland (UBS) gibi kurumların resmi raporlarından elde edilen veriler kullanılmıştır. Araştırma evrenini, 28 OECD ülkesi oluşturmakta olup, resmi raporlarda ilgili verilere ulaşılabilen OECD ülkeleri ile sınırlanmıştır.

Verilerin Toplanması ve Çözümlemesi

Araştırma verileri OECD 2011 yılı, Dünya Bankası 2012 yılı, UBS 2006 yılı göstergelerinden alınmıştır. Verilerinin çözümlenmesinde, yıllara göre ülkelerin araştırmayla ilgili verileri değerlendirilmiş ve edinilen verilere göre karşılaştırmalar yapılmıştır.

Bulgular ve Yorum

Bu başlık altında sırasıyla araştırma kapsamında incelenen ülkelere ilişkin milli gelir, toplam bütçeleri içerisinde eğitimin payı, öğretmen maaşları, öğretmen maaşlarının milli gelir içindeki oranı, nominal öğretmen maaşları, öğretmenlerin çalışma süreleri gibi verilere yer verilecek; daha sonra da öğretmen maaşları ile öğretmenler dışındaki bazı üniversite mezunu çalışanların maaşları karşılaştırılarak öğretmen maaşlarının mevcut durumu ortaya konulmaya çalışılacaktır.

İlk olarak araştırma kapsamında bazı OECD ülkelerinin 2003-2010 yılları arasındaki milli gelirlerine ilişkin verilere yer verilmiştir. Tablo 1'de de görüldüğü gibi Türkiye'nin milli geliri 2003-2009 yılları arasında önemli ölçüde artmış, 303 milyar A.B.D. Doları'ndan 734 milyar A.B.D. Doları'na yükselmiştir. 2008-2009 yılları arasında küresel ekonomik kriz nedeniyle milli gelirin azalmakta olduğu göze çarpmaktadır.

Tablo 1. Bazı OECD Ülkelerinin Milli Gelirleri

Ülke	Milli Gelir (*Trilyon Dolar)						
	1995	2000	2005	2006	2007	2008	2009
A.B.D.	7.338	9.898	12.579	13.336	13.995	14.296	14.048
Almanya	2.522	1.886	2.766	2.902	3.323	3.623	3.298
Avustralya	.370	.416	.696	.749	.856	1.039	.924
Avusturya	.238	.192	.304	.324	.375	.414	.381
Belçika	.284	.232	.377	.399	.459	.507	.472
Çek Cum.	.055	.056	.124	.142	.174	.216	.190
Danimarka	.181	.160	.257	.274	.311	.341	.308
Estonya	.004	.005	.013	.016	.021	.023	.019
Finlandiya	.130	.121	.195	.207	.246	.271	.240
Fransa	1.572	1.326	2.136	2.255	2.582	2.831	2.624
Güney Kore	.517	.533	.844	.951	1.049	.931	.834
Hollanda	.418	.385	.638	.677	.782	.870	.793
İngiltere	1.157	1.477	2.280	2.444	2.810	2.657	2.173
İrlanda	.067	.097	.201	.222	.259	.263	.221
İspanya	.596	.580	1.130	1.234	1.441	1.593	1.464
İsrail	.096	.124	.134	.145	.166	.202	.195
İsveç	.253	.247	.370	.399	.462	.486	.404
İsviçre	.315	.249	.372	.391	.434	.503	.492
İtalya	1.131	1.104	1.777	1.863	2.116	2.296	2.111
İzlanda	.007	.008	.016	.016	.020	.016	.012
Japonya	5.264	4.667	4.552	4.362	4.377	4.879	5.032
Macaristan	.045	.046	.110	.112	.136	.154	.126
Meksika	.286	.581	.848	.952	1.035	1.094	.879
Norveç	.148	.168	.302	.336	.387	.445	.370
Portekiz	.116	.117	.191	.201	.231	.251	.234
Slovenya	.020	.019	.035	.038	.047	.054	.049
Yunanistan	.130	.124	.240	.262	.304	.341	.321
Türkiye	.169	.266	.482	.530	.647	.730	.614

(Kaynak: Worldbank, 2012)

Tablo'da da görüldüğü gibi, OECD ülkelerinde milli gelirin en fazla olduğu ülkeler de sırasıyla A.B.D., Japonya, Almanya, İngiltere ve Fransa'dır. Yine yaşanan ekonomik krizden dolayı Almanya, Avusturya, Belçika, Danimarka, Finlandiya, Fransa, Hollanda, İngiltere, İspanya, İsveç, İsviçre, İtalya, Japonya, Slovenya, Yunanistan gibi ülkelerin 1995-2000 yılları arasında milli gelirlerinin azalmakta olduğu fark edilmektedir. Tablo 2'de bu ülkelerin eğitime harcamalarına ilişkin veriler gösterilmektedir.

Tablo 2. Bazı OECD Ülkelerinin Milli Gelire Oranla Eğitim Harcamalarının Yüzdesi

Ülke	1995	2000	2005	2006	2007	2008	2009
A.B.D.	4.7	4.9	5.3	5.6	5.5	5.5	-
Almanya	4.7	4.8	-	4.4	4.5	4.6	-
Avustralya	4.8	4.2	4.7	4.5	4.5	4.4	5.1
Avusturya	6.1	5.7	5.4	5.4	5.3	5.5	-
Belçika	-	-	5.9	6.0	6.0	6.4	-
Çek Cum.	4.8	4.0	4.3	4.6	4.2	4.1	-
Danimarka	7.3	8.3	8.3	8.0	7.8	7.7	-
Estonya	5.8	5.4	4.9	-	4.8	5.7	-
Finlandiya	6.8	5.9	6.3	6.2	5.9	6.1	-
Fransa	6.3	5.7	5.7	5.6	5.6	5.6	-
Güney Kore	-	-	4.1	4.2	4.2	4.8	-
Hollanda	5.1	5.0	5.5	5.5	5.3	5.5	-
İngiltere	5.0	4.5	5.4	5.6	5.5	5.4	-
İrlanda	5.0	4.3	4.7	4.7	4.9	5.7	-
İspanya	4.6	4.3	4.2	4.3	4.3	4.6	-
İsrail	6.5	6.5	6.1	6.1	5.9	5.9	-
İsveç	7.1	7.2	6.9	6.7	6.6	6.8	-
İsviçre	5.7	5.2	5.7	5.5	5.2	5.4	-
İtalya	4.7	4.5	4.4	4.7	4.3	4.6	-
İzlanda	-	6.7	7.6	7.5	7.4	7.5	-
Japonya	3.6	3.7	3.5	3.5	3.5	3.4	-
Macaristan	5.2	5.0	5.5	5.4	5.3	5.1	-
Meksika	4.2	4.9	5.0	4.8	-	4.9	-
Norveç	-	6.6	7.0	6.6	6.8	6.5	-
Portekiz	4.9	5.2	5.2	5.1	-	4.9	-
Slovenya	-	-	5.7	5.7	5.2	5.2	-
Yunanistan	2.6	3.4	4.1	-	-	-	-
Türkiye	2.3	2.7	3.0	2.9	3.4	3.1	2.5

(Kaynak: Worldbank, 2012a)

Tablo 2'de bazı OECD ülkelerinin milli gelirleri içinde eğitime ayırdıkları pay görülmektedir. Resmi raporlarda 2009 yılına ait verilere henüz yer verilmediği için bu yıla ait verilere çalışmada yer verilememiştir. Ülkelerin bazılarında konuya ilişkin veriler resmi kaynaklarda düzenli olarak yer almadığı için tabloda ilgili sütunlar boş bırakılmıştır. Tablo 2'de de görüldüğü gibi 2008 yılı itibarıyla milli gelirine oranla eğitime en fazla pay ayıran ülkelerden biri Danimarkadır. Yine sırasıyla İzlanda, İsveç, Norveç, Belçika ve Finlandiya milli gelirleri içerisinde eğitime en fazla payı ayıran ülkelerdendirler. Türkiye'de tüm eğitim kurumları için ayrılan 1995'te milli gelirin %2.3'üdür. İlerleyen yıllarda eğitime ayrılan pay artmış olsa

da Türkiye çalışmada yer verilen OECD ülkeleri içinde eğitime en az pay ayıran ülke konumundadır ve eğitime ayrılan pay OECD ortalamasının altında kalmıştır. Aşağıdaki tabloda eğitim bütçesinin toplam kamu harcamalarının oranına yer verilmektedir.

Tablo 3. Bazı OECD Ülkelerinde Eğitim Harcamalarının Toplam Kamu Harcamalarına Oranı

Ülke	1995	2000	2005	2006	2007	2008	2009
A.B.D.	12.5	14.4	13.7	14.7	14.1	13.8	-
Almanya	8.6	10.1	-	9.7	10.3	10.4	
Avustralya	13.8	13.8	14.1	13.8	13.7	12.9	-
Avusturya	10.8	11.0	10.9	11.0	11.1	11.2	-
Belçika	-	12.0	11.4	12.3	12.4	12.9	-
Çek Cum.	8.7	9.5	9.5	10.5	9.9	9.5	-
Danimarka	12.3	15.4	15.7	15.4	15.4	15.0	-
Estonya	13.9	14.8	14.5	-	13.9	14.2	-
Finlandiya	11.1	12.2	12.6	12.6	12.5	12.4	-
Fransa	10.6	11.0	10.6	10.6	10.7	10.6	-
Güney Kore	-	-	15.3	15.2	14.8	15.8	-
Hollanda	9.1	11.2	12.2	12.0	11.7	11.9	-
İngiltere	11.4	11.0	11.8	11.9	11.7	11.1	-
İrlanda	12.2	13.7	14.1	13.9	13.5	13.4	-
İspanya	10.3	10.9	11.0	11.1	11.1	11.2	
İsrail	12.6	13.8	-	13.3	13.0	13.7	-
İsveç	10.9	13.0	12.6	12.7	12.7	12.9	
İsviçre	13.5	15.6	16.2	16.3	16.1	16.7	
İtalya	9.8	9.7	9.2	9.7	9.0	9.4	
İzlanda	15.9	17.3	19.6	19.6	18.8	13.9	
Japonya	9.7	10.5	9.5	9.5	9.4	9.4	
Macaristan	9.4	10.4	10.9	10.4	10.4	10.4	-
Meksika	22.2	23.4	-	-	21.6	20.6	-
Norveç	15.6	14.0	16.7	16.2	16.5	16.1	-
Portekiz	11.9	12.6	11.3	11.3	-	11.0	-
Slovenya	-	-	12.6	12.7	12.2	11.8	-
Yunanistan	5.6	7.3	9.2	-	-	-	-
Türkiye	14.7	10.4	9.5	9.4	10.4	10.3	10.6

(Kaynak: Worldbank, 2012b)

Tablo 3'te de görüldüğü gibi 2008 yılı verileri esas alındığında eğitime kamu bütçesi içinde en fazla pay ayıran ülkelerden birisi Meksika'dır. Yine sırasıyla İs-

viçre, Norveç, Güney Kore ve Danimarka'nın milli gelirleri içerisinde eğitime en fazla payı ayırmaktadırlar. Türkiye'de ise Milli Eğitim Bakanlığı bütçesinin toplam kamu bütçesi içindeki oranı; 1995 yılında %14.7 iken, 2000 yılında %10.43'e, 2005 yılında da % 9.53' düşmüştür. Bu tarihten sonra eğitimin kamu bütçesi içindeki payı 2006 yılında %9.47, 2007 yılında % 10.42, 2008 yılında % 10.30, 2009 yılında da % 10.64 olarak gerçekleşmiştir. Çalışmada ele alınan ülkelere ait veriler dikkate alındığında Türkiye'nin eğitime ayırdığı bütçe oranı OECD ülkelerinin çoğunun altındadır. Ancak 2008 yılı verilerine göre Türkiye'nin eğitim bütçesinin toplam bütçe içindeki oranının yalnızca Japonya, İtalya ve Çek Cumhuriyeti'nin üzerinde olduğu dikkat çekmektedir.

Araştırmanın amacı yukarıda ekonomik göstergelerine ve eğitim bütçelerine ilişkin bilgiler verilen ülkelerdeki öğretmen maaşlarının durumunu ortaya koymaktır. Tablo 4'te 2009 yılı itibarıyla araştırma kapsamında ele alınan ülkelerde ek ödemeler dikkate alınmaksızın brüt öğretmen maaşının Amerikan Doları cinsinden ne kadar olduğu gösterilmektedir.

Tablo 4. Bazı OECD Ülkelerinde Öğretmen Maaşları

Ülke	Öğretmenin Görev Yaptığı Kurum							
	İlköğretim				Ortaöğretim			
	Başlangıç Maaşı	10 yıl Sonraki Maaşı	15 Yıl Sonraki Maaşı	En Kıdemli Öğretmen Maaşı	Başlangıç Maaşı	10 Yıl Sonraki Maaşı	15 yıl Sonraki Maaşı	En Kıdemli Öğretmen Maaşı
A.B.D.	36.502	42.475	44.788	51.633	36.907	43.586	47.977	54.666
Almanya	46.446	-	57.005	61.787	55.743	-	68.619	77.628
Avustralya	34.664	48.233	48.233	48.233	34.664	48.233	48.233	48.233
Avusturya	30.998	36.588	41.070	61.390	32.883	35.539	45.712	67.135
Belçika (Fl)	32.429	40.561	45.614	55.718	40.356	51.323	58.470	70.382
Belçika (Fr)	31.545	-	44.696	54.848	39.415	-	57.613	69.579
Çek Cum.	17.705	22.279	23.806	25.965	18.167	24.000	25.537	28.039
Danimarka	46.950	52.529	54.360	54.360	47.664	62.279	62.279	62.279
Estonya	14.881	15.758	15.758	21.749	14.881	15.758	15.758	15.758
Finlandiya	32.692	37.632	41.415	50.461	35.743	45.444	49.237	61.089
Fransa	24.006	31.156	33.359	49.221	27.585	33.942	36.145	52.150
Güney Kore	30.522	45.269	52.820	84.650	30.401	45.148	52.699	84.529
Hollanda	37.974	45.064	50.370	55.440	39.400	51.830	60174	66.042
İngiltere	32.189	47.047	47.047	47.047	32.189	47.047	47.047	47.047
İrlanda	36.433	53.787	60.355	68.391	36.433	53.787	60.355	68.391
İspanya	40.896	44.576	47.182	57.067	46.609	50.823	53.759	65.267
İsrail	18.935	27.262	28.929	42.425	16.715	22.344	25.013	37.874
İsveç	30.648	34.086	35.349	40.985	32.463	36.983	38.584	44.141
İsviçre	48.853	62.903	-	76.483	64.450	83.828	-	98.495

İtalya	28.907	31.811	34.954	42.567	31.159	35.371	39.151	48.870
İzlanda	28.767	31.537	32.370	33.753	26.198	30.574	32.676	34.178
Japonya	27.995	41.711	49.408	62.442	27.995	41.711	49.408	64.135
Macaristan	12.045	13.838	14.902	19.952	13.572	16.211	17.894	25.783
Meksika	15.658	15.768	20.415	33.582	-	-	-	-
Norveç	35.593	40.392	43.614	43.861	38.950	42.258	46.247	46.495
Portekiz	34.296	38.427	41.771	60.261	34.296	38.427	41.771	60.261
Slovenya	29.191	32.385	35.482	37.274	29.191	32.385	35.482	37.274
Yunanistan	27.951	31.858	34.209	41.265	27.951	31.858	34.209	41.265
Türkiye	25.536	26.374	27.438	29.697	26.173	27.011	28.076	30.335
OECD Ort.	29.767	36.127	38.914	48.154	33.044	40.319	43.711	53.651

(Kaynak: OECD, 2011)

Tabloda öğretmen maaşları öğretmenin görev yaptığı kuruma göre (İlköğretim, orta öğretim şeklinde) ve öğretmenin kıdemine göre (göreve yeni başlamış, 10 yıllık kıdeme sahip, 15 yıllık kıdeme sahip ve en kıdemli öğretmen şeklinde) incelenmiştir. Belçika'ya ilişkin veriler Flaman ve Fransız Bölgesi başlığı altında ayrı ayrı incelenmiştir. Tabloya göre Türkiye'de brüt öğretmen maaşı 25.536 Amerikan Doları ile 30.335 Amerikan Doları arasında değişmektedir. Buna göre öğretmen maaşları genel olarak OECD ülkelerinin öğretmen maaşlarının altındadır. Araştırma kapsamında ele alınan ülkelerle karşılaştırıldığında başlangıç maaşları itibarıyla Türkiye'de ilköğretim kurumlarında görev yapan öğretmenler Çek Cumhuriyeti, Estonya, Fransa İsrail ve Macaristan ve Meksika'da ilköğretim kurumlarında göreve yeni başlamış olan öğretmenlerden daha yüksek maaş almaktadırlar. Orta öğretim kurumlarındaki maaşlar esas alınarak tablo incelendiğinde ise Türkiye'de orta öğretim kurumlarında görev yapan öğretmenlerin başlangıç maaşları Çek Cumhuriyeti, Estonya, Fransa İsrail ve Macaristan'da görev yapan öğretmenlerden daha yüksektir. En kıdemli öğretmen maaşlarına bakıldığında ise Türkiye'de ilk ve orta öğretim kurumlarında görev yapan en yüksek kıdemdeki öğretmenlerin maaşlarının yalnızca Çek Cumhuriyeti, Estonya ve Macaristan'daki öğretmenlerden fazla olduğu görülmektedir.

Çoğu OECD ülkesinde öğretmen maaşları görev yaptıkları kuruma göre değişmekte, orta öğretim kurumlarında görev yapanların maaşlarının daha yüksek olduğu görülmektedir. Örneğin Belçika'da 15 yıllık kıdeme sahip orta öğretimde görev yapan bir öğretmenin maaşı, aynı kıdemdeki bir ilköğretim öğretmeninden yaklaşık %25 fazladır. Başlangıç maaşı ile en kıdemli öğretmen arasındaki maaş farkı ise ortalama %64 civarındadır. Kıdem açısından en yüksek dereceye gelmek için 30 yıl veya daha fazla çalışma süresinin gerektiği ülkelerde bu fark ortalama %80'e kadar çıkabilmektedir (OECD, 2011).

Avrupa Birliđi'ne üye ülkelerde İsveç dışında tüm ülkelerde öğretmen maaşları genel olarak ulusal düzeyde oluşturulan bir maaş çizelgesine göre belirlenmektedir. Maaş çizelgesinde ilerlemeyi düzenleyen ölçütler ülkeden ülkeye değişebilmektedir. En yaygın olarak kullanılan ölçütler hizmet yılını, ek yeterlikleri ve terfi değerlerini vb. içermektedir. Bu nedenle, kariyerlerinin başında ve sonunda öğretmenlerin maaşları değişiklik gösterebilir. Öğretmen Öğretmenin görev yaptığı kurum da maaş farklığına neden olabilen bir başka noktadır. Avrupa ülkelerinin çoğunda ilköğretimde ve orta öğretim birinci kademedede temel öğretmen maaşları kişi başına düşen milli gelirin altındadır. Bu nedenle öğretmenlerin maaşlarını kişi başına düşen milli gelirin üzerine çıkarabilmeleri için hizmette belli bir yılı doldurmuş olmaları gerekmektedir. Orta öğretim ikinci kademedede ise özellikle de azami maaşlar ile ilgili durum farklıdır. Orta öğretim ikinci kademedede genellikle en yüksek öğretmen maaşı kişi başına düşen milli gelirin üzerindedir (Avrupa Komisyonu, 2005).

Avrupa'da öğretmen maaşları 1985 yılından başlayan bir artış eğilimindedir. Bu yıldan itibaren maaşların hesaplanmasında farklı değişkenler de göz önüne alınmaya başlanmış, maaşa ilişkin çizelgeler tekrar düzenlenmiş ve en düşük maaşın ne olacağı belirlenmiştir. Bu yıldan başlayarak maaşlarda genel eğilimin artış yönünde olduğu belirtilmektedir. Avrupa'da Öğretmen maaşlarının artmasına neden olan üç önemli faktörden söz edilebilir. Bunlardan ilki siyasi gelişmelerdir. Örneğin 1993 yılında Doğu ve Batı Almanya'nın birleşmesinden sonra özellikle Doğu Almanya'da çalışmakta olan öğretmenlerin maaşlarının düşük olması nedeniyle bir düzenleme yapılmıştır. Benzer bir düzenleme de yine Avrupa Birliđi'ne son yıllarda katılan Çek Cumhuriyeti, Estonya, Macaristan ve Slovenya'da yapılmış ve maaşların Batı Avrupa ülkeleri standartlarına getirilebilmesi için maaş artışı yapılmıştır. Maaş artışına neden olan bir diğer faktör ise öğretmenlerin maaşlarının belirlenmesinde göz önüne alınan değişkenlerin artması; performans, öğretmen nitelikleri, hizmetiçi eğitim gibi unsurların maaşları artıran ve öğretmenleri çalışmaya, mesleki gelişmeye özendirilen değişkenler olarak gündeme gelmesidir. Danimarka, Almanya, İngiltere ve İzlanda gibi ülkelerde maaşların belirlenmesinde bahsedilen etmenler dikkate alınmaktadır. Maaş artışını sağlayan bir diğer neden ise ülkedeki öğretmen sayısının yeterli olmasından dolayı öğretmenlik mesleğini daha cazip bir hale getirme çabalarıdır. Hollanda ve İngiltere'de öğretmenlik mesleğine özendirmek amacıyla maaşların yükseltilmesi söz konusu olmuştur (European Commission, 2005).

Tablo 5'te öğretmen maaşlarının kişi başına düşen milli gelire oranına yer verilmektedir. Tabloda da görüleceği gibi öğretmenlerin aldıkları maaşlar kişi başına düşen milli gelire oranlandığında Türkiye'de öğretmen maaşlarının kişi başına düşen milli gelirin üzerinde olduğu görülmektedir. Buna göre 2000 yılında ilköğre-

timde görev yapmakta olan bir öğretmenin aldığı maaş kişi başına düşen milli gelirden 1.23 daha yüksek iken, bu oran 2009 yılında 1.88'e yükselmiştir. Elde edilen veriler gözden geçirildiğinde Türkiye'de ilköğretimde görev yapan bir öğretmenin aldığı maaşın kişi başına düşen milli gelire oranı OECD ortalamalarının üzerindedir. Orta öğretimde görev yapan bir öğretmenin 2000 yılında aldığı maaş da kişi başına düşen milli gelirden 1.15 daha yüksek iken bu oran 2008 yılında 1.92'ye yükselmiştir. Orta öğretimde görev yapan öğretmenlerin aldıkları maaş yalnızca 2000 yılında 1.36 olan OECD ortalamasının altındadır.

Aslında öğretmenlerin aldıkları maaşın OECD ortalamasının altında olup, maaşlarının kişi başına düşen milli gelire oranının OECD ortalamalarının oldukça üzerinde olması bir çelişki gibi değerlendirilebilir. Bu çelişkinin asıl sebebinin Türkiye'de tarım kesiminin istihdamdaki payının OECD ülkelerinden fazla olması gösterilebilir. Türkiye'de tarım sektöründe çalışanların istihdamdaki payının OECD'ye göre yüksek olmasına karşın tarımda verimlilik ve çiftçi gelirleri oldukça düşüktür. Öğretmen maaşlarının kişi başına düşen milli gelire oranının doğru karşılaştırılabilmesi için öğretmen maaşlarının tarım dışı çalışan başına milli gelire oranının hesaplanması gerekmektedir. Bu oranlar karşılaştırıldığında Türkiye'de öğretmen maaşları OECD ortalamasına eşittir denilebilir (Akat, 2008).

Tablo 5. Öğretmen Maaşlarının Kişi Başına Düşen Milli Gelire Oranı

Ülke	Öğretmenin Görev Yaptığı Kurum											
	İlköğretim						Ortaöğretim					
	2000	2005	2006	2007	2008	2009	2000	2005	2006	2007	2008	2009
A.B.D.	-	0.98	0.97	.096	0.95	0.97	-	0.99	0.98	0.97	1.01	1.04
Almanya	-	-	-	-	-	1.55	-	-	-	-	-	1.87
Avustralya	1.42	1.32	1.21	1.19	1.21	1.22	1.42	1.32	1.21	1.19	1.21	1.22
Avusturya	1.02	1.07	1.05	1.03	1.01	1.04	1.17	1.18	1.16	1.14	1.12	1.16
Belçika (Fl)	1.23	1.25	1.23	1.21	1.17	1.25	1.66	1.59	1.57	1.54	1.50	1.60
Belçika (Fr)	1.19	1.18	1.18	1.16	1.13	1.22	1.64	1.54	1.51	1.48	1.44	1.57
Çek Cum.	0.60	0.88	0.84	0.92	0.89	0.93	0.74	0.90	0.85	0.99	0.97	0.99
Danimarka	1.21	1.19	1.17	1.14	1.15	1.41	1.42	1.45	1.45	1.39	1.39	1.61
Estonya	0.73	0.57	0.55	0.55	0.63	0.76	0.73	0.57	0.55	0.55	0.63	0.76
Finlandiya	1.08	1.07	1.14	1.09	1.07	1.13	1.29	1.43	1.35	1.28	1.26	1.35
Fransa	1.18	1.05	1.03	1.00	0.97	0.98	1.27	1.14	1.12	1.08	1.06	1.06
Güney Kore	2.17	2.26	2.22	2.13	2.04	1.96	2.17	2.25	2.22	2.12	2.03	1.95
Hollanda	1.17	1.21	1.17	1.16	1.14	1.20	1.75	1.78	1.72	1.40	1.37	1.44
İngiltere	1.43	1.33	1.31	1.28	1.26	1.31	1.43	1.33	1.31	1.28	1.26	1.31
İrlanda	1.29	1.23	1.23	1.23	1.27	1.47	1.31	1.23	1.23	1.23	1.27	1.47
İspanya	1.50	1.38	1.36	1.31	1.36	1.44	1.75	1.59	1.56	1.50	1.56	1.64
İsrail	0.88	0.86	0.86	0.91	0.97	1.05	0.96	0.94	0.94	0.90	0.96	0.90

İsveç	1.00	0.94	0.90	0.90	0.87	0.93	1.07	1.04	0.99	0.98	0.95	1.01
İsviçre	1.49	1.48	1.42	1.37	1.33	1.39	2.12	1.97	1.91	1.83	1.80	1.86
İtalya	1.02	1.04	1.03	1.01	1.01	1.06	1.16	1.17	1.15	1.13	1.13	1.19
İzlanda	0.80	0.77	0.78	0.70	0.74	0.85	0.94	0.91	0.94	0.90	0.87	0.86
Japonya	1.68	1.59	1.58	1.49	1.44	1.49	1.69	1.59	1.58	1.49	1.44	1.49
Macaristan	0.73	0.92	0.87	0.81	0.79	0.73	0.92	1.15	1.04	1.02	0.95	0.87
Meksika	1.53	1.44	1.39	1.34	1.33	1.39	-	-	-	-	-	-
Norveç	1.05	1.02	0.95	0.94	0.98	1.00	1.05	1.09	1.02	1.00	1.04	1.06
Portekiz	1.43	1.58	1.56	1.52	1.49	1.67	1.43	1.58	1.56	1.52	1.49	1.67
Slovenya	-	1.28	1.28	1.23	1.18	1.25	-	1.28	1.28	1.23	1.18	1.25
Yunanistan	1.32	1.20	1.16	1.11	1.11	1.16	1.32	1.20	1.16	1.11	1.11	1.16
Türkiye	1.24	1.94	1.73	1.73	1.74	1.88	1.15	1.96	1.77	1.77	1.79	1.92
OECD Ort.	1.23	1.21	1.19	1.16	1.15	1.20	1.36	1.33	1.30	1.26	1.25	1.31

(Kaynak: OECD, 2011)

Elde edilen verilere göre 2000-2008 yılları arasında öğretmen maaşlarındaki artış kişi başına milli gelirdeki artışın altındadır. Ancak 2008-2009 yılları arasında öğretmen maaşlarında kişi başına milli gelirden daha çok arttığı dikkat çekmektedir. Bu farklılığın nedeni olarak bu dönemdeki ekonomik krizin etkisiyle milli gelirdeki azalma gösterilebilir. 2009 yılı verilerine göre, kişi başına düşen milli gelir göz önüne alındığında 15 yıllık kıdeme sahip bir öğretmenin aldığı maaş Almanya, Güney Kore, Meksika, İsviçre ve Türkiye'de en yüksek seviyededir. İlköğretim seviyesinde en yüksek oranlar Güney Kore ve Türkiye'dedir. 2000-2009 yılları arasında kişi başına düşen milli gelire oranla öğretmen maaşlarının çoğu ülkede azalmakta olduğu gözlemlenmektedir. Bu düşüş özellikle Avustralya, Fransa, Güney Kore, İsviçre ve Japonya'da oldukça belirgindir. Ancak bu düşüşe rağmen Avustralya ve Fransa dışında Güney Kore, İsviçre ve Japonya'da öğretmen maaşları kişi başına düşen milli gelire oranla OECD ortalamalarının üzerinde kalmaya devam etmiştir. Öte yandan 2000-2009 yılları arasında Çek Cumhuriyeti, Danimarka ve Portekiz'de öğretmen maaşlarının milli gelire oranının sürekli artma eğiliminde olduğu görülmektedir.

Ayrıca bu değerlendirme yapılırken 25-64 yaşları arasında üniversite mezunu olan tam zamanlı çalışanların maaşlarının kişi başına düşen milli gelirden yüksek olduğu da unutulmamalıdır. Öğretmen maaşlarıyla diğer üniversite mezunlarının aldıkları maaşların karşılaştırılması daha doğru bir yöntem olarak görülebilir. Çalışmanın ilerleyen kısımlarında bu tür verilere yer verilecektir. Aşağıdaki tabloda ise öğretmen maaşlarının yıllara göre değişimi konusunda bir fikir vermesi için 1995-2009 yılları arasında nominal olarak öğretmen maaşlarının durumu gösterilmektedir.

Tablo 6. Nominal Öğretmen Maaşları

Ülke	Öğretmenin Görev Yaptığı Kurum													
	İlköğretim							Ortaöğretim						
	1995	2000	2005	2006	2007	2008	2009	1995	2000	2005	2006	2007	2008	2009
A.B.D.	-	-	100	101	101	99	99	-	-	100	101	101	106	105
Almanya	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Avustralya	96	98	100	94	93	96	96	96	98	100	95	95	97	96
Avusturya	-	90	100	101	102	102	104	-	94	100	101	102	103	105
Belçika (Fl)	90	93	100	100	100	99	103	96	98	100	100	100	99	103
Belçika (Fr)	91	94	100	101	101	100	107	98	99	100	100	100	99	106
Çek Cum.	-	57	100	101	118	117	120	-	69	100	101	124	125	126
Danimarka	-	96	100	100	100	101	119	98	93	100	102	100	100	112
Estonya	-	86	100	108	117	135	146	-	86	100	108	117	135	146
Finlandiya	82	89	100	110	110	111	113	83	80	100	98	97	98	100
Fransa	107	106	100	99	98	96	95	108	105	100	99	97	96	95
Güney Kore	-	78	100	103	103	102	99	-	78	100	103	103	102	99
Hollanda	-	92	100	100	102	103	107	-	94	100	100	83	84	87
İngiltere	93	97	100	101	100	100	100	93	97	100	101	100	100	100
İrlanda	-	86	100	103	106	108	117	-	87	100	103	106	108	117
İspanya	106	99	100	100	98	103	106	108	100	100	100	98	103	106
İsrail	97	99	100	104	114	124	135	99	100	100	103	103	113	107
İsveç	-	94	100	99	102	99	101	-	91	100	99	100	98	100
İsviçre	103	98	100	98	97	97	100	106	104	100	99	98	98	100
İtalya	93	95	100	99	98	98	99	93	96	100	99	98	98	99
İzlanda	-	89	100	104	97	103	114	-	90	100	108	106	103	98
Japonya	85	99	100	101	97	95	95	85	99	100	101	97	95	95
Macaristan	-	65	100	98	94	93	82	-	65	100	94	94	89	79
Meksika	100	101	100	100	99	100	101	-	-	-	-	-	-	-
Norveç	85	93	100	97	100	108	109	81	87	100	97	99	105	107
Portekiz	87	88	100	99	98	97	108	87	88	100	99	98	97	108
Slovenya	-	-	100	104	106	107	110	-	-	100	104	106	107	110
Yunanistan	-	91	100	100	100	102	105	-	91	100	100	100	102	105
Türkiye	108	55	100	95	99	101	106	111	51	100	96	100	102	107
OECD Ort.	94	100	100	101	101	104	107	96	90	100	100	101	104	107

(Kaynak: OECD, 2011)

Tablo 6'da 1995-2009 yılları arasında öğretmen maaşlarının değişimini ortaya koyan endeks yer almaktadır. Tabloda Gayri safi yurtiçi hasılası deflatorlerinden yararlanarak öğretmen maaşları sabit fiyatlara dönüştürülmüş ve 2005 yılında alınan maaşlar 100birim kabul edilmiştir. Endeks mal ve hizmetlerde yıllık fiyat artışlarını dikkate aldığı için öğretmen maaşlarındaki reel artışın ne kadar olduğunun daha kolay anlaşılması mümkün olabilecektir. Buna göre Türkiye'de 1995 yılında 15 yıllık kıdeme sahip ve ilköğretimde görev yapan bir öğretmenin maaşı 108 birim iken 2000 yılında ülke ekonomisinde yaşanan darboğazın etkisiyle 55 birime inmiştir. 2005 yılında ekonomik krizin etkisinin geçtiği görülmektedir ve bu yılda 100 birime çıkan maaşlar, 2006'da 95 birim, 2007'de 99 birim, 2008'de 101 birim, 2009'da ise 106 birime kadar yükselmiştir. Yine 15 yıllık kıdeme sahip ve orta öğretimde görev yapan öğretmenin maaşı ise 1995'te 111 birim iken, kriz nedeniyle 2000 yılında 51 birime düşmüş, 2006'da 96 birim, 2007'de 100 birim, 2008'de 102 birim, 2009'da da 107 birim olmuştur. Ancak 2000 yılından sonraki artışa rağmen öğretmen maaşları geçen yıllar içerisindeki mal ve hizmet fiyatlarındaki artışlar dikkate alındığında hala 1995'in gerisinde bulunmaktadır (Cumhuriyet Gazetesi, 2011).

Tablo bütün olarak değerlendirildiğinde ise Türkiye'de öğretmen maaşlarının reel artışı 1995 yılı hariç, sonraki yıllarda OECD ortalamasının altındadır. OECD ortalamasına göre, ilköğretimde görev yapan 15 yıllık kıdeme sahip bir öğretmen 1995'te 94, 2000'de 100, 2006 ve 2007'de 101, 2008'de 104, 2009'da ise 107 birim; orta öğretimde görev yapan 15 yıllık kıdeme sahip bir öğretmen ise 1995'te 96, 2000'de 90, 2006'da, 100, 2007'de 101, 2008'de 104, 2009'da 107 birim maaş almaktadır.

Öğretmenlerin maaşları arasında karşılaştırma yapılırken son zamanlarda gündemde olan bir noktanın gözden kaçırılmaması gerekmektedir. Öğretmen maaşlarının durumu ortadayken bir öğretmenin toplam çalışma süresi ne kadardır? Sık sık tartışmalara konu olan bu konuya ilişkin verilere Tablo 7'de yer verilmektedir.

Tablo 7. Öğretmenlerin Çalışma Süreleri

Ülke	Öğretmenlerin Çalışma Süreleri 2009									
	Öğretim Süresi (Hafta)		Öğretim Süresi (Gün)		Net Öğretim Süresi (Saat)		Öğretmenin Okulda Çalışması Gereken Süre (Saat)		Yönetmeliklere Göre Toplam Çalışma Süresi (Saat)	
	İ.Ö	O.Ö	İ.Ö	O.Ö	İ.Ö	O.Ö	İ.Ö	O.Ö	İ.Ö	O.Ö
A.B.D.	36	36	180	180	1097	1051	1381	1378	1913	1998
Almanya	40	40	193	193	805	713	-	-	1775	1775
Avustralya	40	40	197	193	874	797	1201	1186	-	-
Avusturya	38	38	180	180	779	589	-	-	1776	-

Belçika (Fl)	37	37	178	179	801	642	926	-	-	-
Belçika (Fr)	38	38	183	183	732	610	-	-	-	-
Çek Cum.	40	40	189	189	832	595	-	-	1664	1664
Danimarka	42	42	200	200	648	377	648	377	1680	1680
Estonya	39	39	175	175	630	578	1540	1540	-	-
Finlandiya	38	38	188	188	677	550	-	-	-	-
Fransa	35	35	-	-	918	628	-	-	-	-
Güney Kore	40	40	220	220	836	605	-	-	1680	1680
Hollanda	40	-	195	-	930	750	-	-	1659	1659
İngiltere	38	38	190	190	635	714	1265	1265	1265	1265
İrlanda	37	33	183	167	915	735	1036	735	-	-
İspanya	37	36	176	171	880	693	1140	1140	1425	1425
İsrail	43	42	183	176	788	524	1069	704	-	-
İsveç	-	-	-	-	-	-	1360	1360	1767	1767
İsviçre	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
İtalya	39	39	172	172	757	619	-	-	-	-
İzlanda	36	35	176	171	609	547	1650	1720	1800	1800
Japonya	40	40	201	198	707	500	-	-	1899	1899
Macaristan	37	37	181	181	597	597	-	-	1864	1864
Meksika	42	36	200	172	800	843	800	971	-	-
Norveç	38	38	190	190	741	523	1300	1150	1688	1688
Portekiz	37	37	175	175	875	770	1289	1289	1464	1464
Slovenya	40	40	190	190	690	633	-	-	-	-
Yunanistan	36	32	177	157	589	426	1140	1170	-	-
Türkiye	38	38	180	180	639	567	870	756	1808	1808
OECD Ort.	38	38	186	183	779	656	1182	1137	1665	1663

(Kaynak, OECD, 2011)

Tablo 7'de de görülmekte olduğu gibi Türkiye'de öğretim süresi ilk ve orta öğretimde yılda iki akademik dönem halinde toplam 38 hafta, 180 gündür. Öğrenciler ilköğretimde toplam 639, orta öğretimde 567 saat ders görmektedirler. Öğretmenlerin sınıf içi aktivite olarak çalışma süreleri ise ilköğretimde toplam 870, orta öğretimde ise 756 saattir. Ancak öğretmenliğin yalnızca sınıf içi aktivitelerle sınırlı olmadığı unutulmamalıdır. Ders ve öğretimle ilgili aktiviteler dışında derse hazırlık, öğrencilere rehberlik, öğrenci ödev ve sınav kağıtlarının değerlendirilmesi, hizmetiçi kurs ve seminerler, veli toplantıları, zümre ve öğretmenler kurulu toplantıları ve okula ilişkin yağması gereken diğer faaliyetler göz önüne alındığında yönetmeliklere göre çalışmalarını gereken toplam süre ilk ve orta öğretimde toplam

1808 saattir. Bu verilere göre Türkiye’de öğretmenlerin sınıf içi aktivitelerle ilgili çalışma süresi OECD ortalamalarının altında ise de yönetmeliklere göre toplam çalışma süreleri ortalamanın üzerindedir.

Tablo genel olarak incelendiğinde ise, ilköğretimde ve orta öğretimde öğretim süresi ortalama 38 haftadır. Öğretim süresi ilköğretimde 36 (A.B.D.) ile 43 (İsrail) hafta arasında; orta öğretimde ise 32 (Yunanistan) ile 42 (İsrail) hafta arasında değişmektedir. İlköğretimde ders saatleri ortalama 779 saattir. ilköğretimde ders saatleri Macaristan, Polonya ve Yunanistan’da toplamda 600 saatin altında; Arjantin ve ABD’de 1000 saatin üzerindedir. Orta öğretimde ise ortalama ders saati 656 saattir. Orta öğretimde ders saatleri toplamda 377 saat (Danimarka) ile 1051 saat (ABD) arasında değişmektedir.

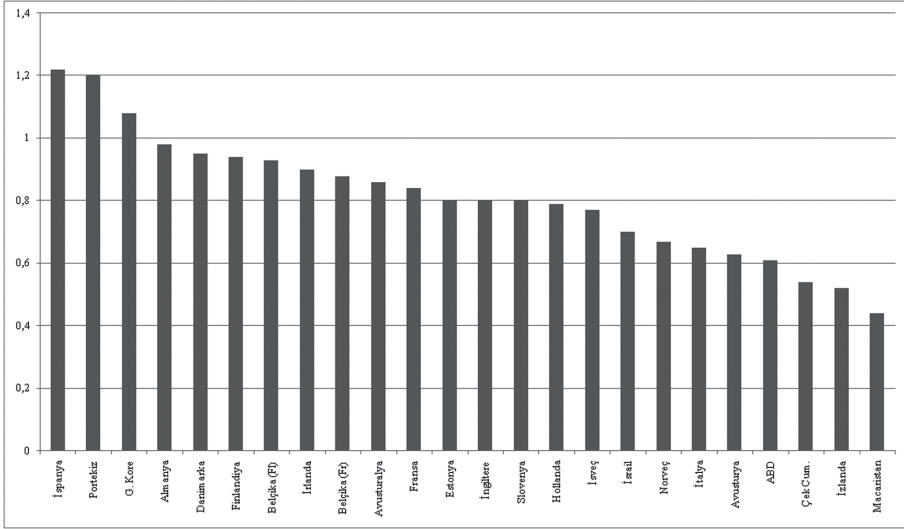
Öğretmenlerin çalışma saatleriyle ilgili yönetmelikler ülkelere göre değişebilmektedir. Pek çok ülkede öğretmenlerin çalışacağı saat miktarı resmi olarak belirlenmiştir. Bazı ülkelerde ise eğitim-öğretimle ilgili faaliyetlerin haftada kaç saat olacağı net olarak belirlenmiş, ayrıca öğretmenlerin okulda ya da okul dışında yapmak zorunda oldukları (derse hazırlık, toplantı, rehberlik, hizmetiçi eğitim vb.) ders dışı faaliyetlerin ne kadar sürebileceğine ilişkin tahminlere göre çalışma saatleri belirlenmiştir. İsveç dışındaki ülkelerde öğretmenlerin maaş karşılığında kaç saat derse girecekleri genellikle belirlenmiştir, bazı ülkelerde de öğretmenlerin okulda kaç saat bulunmaları gerektiğine ilişkin yönetmelikler bulunmaktadır. A.B.D., Avustralya, Belçika (Flaman Bölgesi’nde), Danimarka, Estonya, İngiltere, İrlanda, İspanya, İsrail, İsveç, İzlanda, Lüksemburg, Meksika, Norveç, Portekiz, Türkiye ve Yunanistan’da öğretmenlerin ders içi ve ders dışı faaliyetler için toplam kaç saat okulda bulunmaları gerektiği yönetmeliklerde belirtilmektedir. Yunanistan’da öğretmenlerin kıdemi arttıkça maaş karşılığı zorunlu olarak girmeleri gereken saat azaltılmaktadır. Örneğin orta öğretim seviyesinde göreve yeni başlayan bir öğretmenin haftada 21 saat derse girmesi gerekmektedir; altı yıl görev yaptıktan sonra zorunlu olarak girilmesi gereken ders sayısı 19 saate, 12 yıl görev yaptıktan sonra 18 saate, 20 yıl görev yaptıktan sonra ise 16 saate inmektedir. Almanya, Avusturya, Çek Cumhuriyeti, Güney Kore, Hollanda, Japonya ve Macaristan’da öğretmenlerin ders içi ve ders dışı faaliyetlerde yıllık çalışmaları gereken toplam saat resmi olarak belirlenmiştir. Ancak toplam sürenin ne kadarının okul içi ne kadarının derste ne kadarının ders dışında geçirileceği esnektir, bu konuda bir belirleme yapılmamıştır (OECD, 2011).

A.B. üyesi ülkeler genellikle orta öğretimdeki öğretmenlerinin haftalık öğretim sürelerini azaltma eğilimindedirler. Avrupada öğretmenlerin okulda hazır bulunmaları gerekli olan kesin sureyi yasal olarak belirlemiş olan ülkeler genellikle bu gereksinimleri aylık ya da haftalık değil, yıllık olarak ya da gün olarak tanımlanmaktadır. Genel olarak öğretmenlerden her hafta okulda hazır bulunmaları-

nın istendiği süre, Portekiz ve İsveç (35 saat), İzlanda (ilköğretim ve orta öğretim birinci kademedeki 33,5 saat) ve İngiltere’de 32,4 saattir ve bu ülkeler dışında öğretmenlerin okulda hazır bulunmaları gereken haftalık saat 30’u geçmemektedir (Avrupa Komisyonu, 2005).

Öğretmen maaşlarıyla ilgili önemli bir tartışma konusu da başka meslekleri yapan çalışanlarla karşılaştırıldığında maaşların nispeten düşük oluşudur. Çalışmanın bu bölümünde araştırma kapsamında ele alınan ülkelerdeki ve Türkiye’deki öğretmen maaşları ile diğer çalışanların maaşlarının karşılaştırılması amaçlanmaktadır. Aşağıdaki grafikte bazı OECD ülkelerinde öğretmenlerin ve başka mesleklerden üniversite mezunu çalışanların ortalama maaşları karşılaştırılmaktadır.

Şekil 1. Bazı OECD Ülkelerinde Öğretmen Maaşları ve Üniversite Mezunu Diğer Çalışanların Maaşlarına İlişkin Karşılaştırma (Kaynak: Schleicher, 2012)

Öğretmenlerin maaşları bütün OECD ülkelerinde gerçek anlamda artmış olsa da diğer üniversite mezunu çalışanların aldıkları maaşın altındadır. Yukarıdaki grafikte de görülmekte olduğu gibi 15 yıllık bir öğretmenin ortalama maaşı 25-64 yaş arasındaki üniversite mezunlarının aldıkları maaşların %80’i kadardır; hatta Çek Cumhuriyeti, İzlanda ve Macaristan gibi ülkelerde bu oran %60 veya daha azdır. Öğretmen maaşlarının diğer üniversite mezunlarından fazla olduğu ülkeler yalnızca İspanya Portekiz ve Güney Kore’dir. PISA verilerine göre ülkeler arasında karşılaştırma yapıldığında da öğretmenlerin aldıkları maaşlarla öğrencilerin performansları arasında bir ilişki vardır. Öte yandan tatil, iş güvencesi ve emeklilik gibi konularda ise öğretmenliğin genellikle diğer mesleklere göre avantajlı olduğu görülmektedir.

OECD raporları dışında öğretmen maaşlarının diğer mesleklerle karşılaştırıldığı çalışmalar da mevcuttur. Bu karşılaştırmalardan biri Fredriksson (2008) tarafından Union Bank of Switzerland (UBS) tarafından hazırlanan Prices and Earnings adlı raporun verilerine dayanılarak yapılan çalışmadır. Bu çalışmada seçilen 14 meslek içerisinde öğretmen maaşlarının sıralamada kaçınıcı olduğu ortaya konulmaktadır. Tablo 8'de 1976 yılından bu yana çeşitli yıllarda bazı Avrupa ülkelerinde öğretmenlerin ne kadar gelirleri olduğu ve 2006 yılındaki gelirleri açısından öğretmenlerin diğer meslekler içerisindeki yeri gösterilmektedir. Türkiye'de İstanbul'da çalışanların gelirleri baz alınmıştır. Çalışmada tabloda adı geçen ülkelerin başkentlerinde 10 yıllık kıdeme sahip, evli ve 2 çocuklu, ilköğretimde görev yapan bir öğretmenin A.B.D. Doları cinsinden yıllık brüt maaşı (ek ödemeler, ikramiyeler, aile yardımı vb. dahil olmak üzere) ile 13 meslek grubundan (aşçı, banka memuru, çağrı merkezi görevlisi, inşaat işçisi, kadın işçi, kadın tezgahdar, mühendis, oto tamircisi, otobüs şoförü, sekreter, şube müdürü, üretim müdürü ve vasıflı işçi) yine benzer şartları taşıyan kişilerin yıllık gelirleri (ek ödemeler, ikramiyeler, aile yardımı vb. dahil) karşılaştırılmıştır. Çalışmada belirtilen gelirlerin brüt gelirler olduğu ülkelere göre farklı oranlarda vergi kesintileri yapılmakta olduğu unutulmamalıdır.

Tablo 8. Bazı Avrupa Ülkelerinde Öğretmen Maaşlarının Yıllara Göre Durumu

Ülke	Öğretmenin Yıllık Maaşı (Dolar)							Sıralamada Yeri (2006)
	1976	1982	1988	1994	2000	2003	2006	
Almanya	-	-	-	-	31.840	45.000	48.100	5
Avusturya	6.570	11.000	18.800	25.300	24.500	28.900	36.800	7
Belçika	10.490	13.800	21.300	24.600	23.950	30.600	29.100	12
Çek Cum.	-	-	-	-	-	5.700	11.300	6
Danimarka	16.820	16.200	28.300	33.800	33.640	42.500	52.000	7
Estonya	-	-	-	-	-	5.100	7.900	11
Finlandiya	10.900	12.900	26.000	25.600	24.310	30.500	43.100	4
Fransa	8.050	12.600	17.300	20.300	20.040	24.900	29.800	7
Hollanda	13.140	17.400	25.700	31.500	29.200	26.300	41.900	5
İngiltere	8.080	13.800	20.900	29.500	35.750	33.700	42.400	6
İrlanda	7.560	12.900	22.900	26.100	28.410	41.700	50.400	5
İspanya	5.980	9.700	17.000	21.700	18.420	27.600	33.300	6
İsveç	12.780	16.800	22.800	24.700	26.750	32.300	37.600	5
İtalya	-	-	-	-	-	17.300	19.300	8
Macaristan	-	-	-	2.900	2.350	6.200	9.000	8
Norveç	11.150	16.600	22.500	26.300	29.370	35.700	47.300	8
Portekiz	3.840	-	7.900	15.400	16.250	16.000	28.700	4
Slovenya	-	-	-	-	-	17.800	23.100	3
Yunanistan	3.880	7.500	-	11.900	13.840	19.500	24.800	5
Türkiye	2.120	2.300	2.700	-	5.480	10.400	11.200	10

(Kaynak: UBS, 1976, 1982, 1988, 1999, 2000, 2003, 2006; akt.: Fredriksson, 2008)

Buna göre tabloda yer alan Avrupa ülkelerinde görev yapan 10 yıllık kıdeme sahip evli ve iki çocuğu bulunan bir ilköğretim öğretmenin maaşının en yüksek olduğu ülke Danimarka; en düşük olduğu ülke ise Estonya'dır. Türkiye sıralamada 20 ülke içinde sondan 18. sıradadır ve Türk öğretmenlerin yalnızca Macaristan ve Estonya'daki öğretmenlerden fazla maaş aldığı görülmektedir. 14 mesleğe göre çalışanların yıllık maaşları karşılaştırıldığında ise öğretmenlerin Slovenya'da diğer meslek grupları içinde 3. sırada olduğu, bu karşılaştırmada en kötü durumda olan ülkenin ise 12. Sıradaki Belçika olduğu görülmektedir. Türkiye'de ise öğretmenler 14 meslek içerisinde 10. en yüksek maaşı alan meslek grubudur.

Tablo 9'da Türkiye'de öğretmenlerin diğer meslek gruplarıyla maaşlarının karşılaştırılmasına ilişkin daha detaylı bilgiler verilmektedir. Tablo'da 1974 yılından 2006 yılına kadar İstanbul'da görev yapan 10 yıllık kıdeme sahip evli ve ki çocuklu bir ilköğretim öğretmeni ile yine aynı şartlarda farklı mesleklerde çalışan kişilerin karşılaştırılması yapılmıştır. Tablo 9'da da görüldüğü gibi bir öğretmenin yıllık maaşı 1974 yılında 2.210 A.B.D. Doları yıllık gelire sahip iken, 2006 yılında bu gelir 11.200 A.B.D. Doları'na yükselmiştir. Ancak diğer mesleklerle karşılaştırıldığında öğretmenlerin yıllık gelirlerinin görece olarak diğer meslek gruplarına oranla daha az olduğu ve öğretmenlerin genelde sıralamada son sıralara yakın olduğu dikkati çekmektedir. Öğretmenlerin diğer kamu çalışanları içindeki gelir durumunu gösteren veriler dikkate alındığında da kazançlarının ne derecede olduğu daha kolay görülebilecektir.

Tablo 9. Türkiye'de Öğretmen Maaşlarının Diğer Mesleklere Göre Durumu

Sıra	1974	1976	1979	1982	1985	1988	1997	2000	2003	2006
1	Şube Müdürü 5.220	Şube Müdürü 9.490	Şube Müdürü 7.900	Şube Müdürü 10.100	Şube Müdürü 11.580	Şube Müdürü 32.400	Şube Müdürü 36.100	Şube Müdürü 34.130	Aşçı 30.100	Şube Müdürü 31.300
2	Sekreter 3.320	Sekreter 5.930	Mühendis 7.400	Mühendis 7.800	Aşçı 6.190	Aşçı 21.600	Mühendis 28.900	Mühendis 23.950	Üretim Müdürü 28.800	Aşçı 30.800
3	Oto Tamircisi 2.370	Vasıflı İşçi 4.330	Aşçı 6.000	Aşçı 6.700	Mühendis 6.080	Mühendis 12.200	Aşçı 20.200	Aşçı 19.140	Şube Müdürü 21.400	Üretim Müdürü 28.200
4	Banka Memuru 2.250	Oto Tamircisi 4.300	Sekreter 6.000	Sekreter 5.700	Banka Memuru 4.270	Sekreter 10.800	Banka Memuru 18.100	Banka Memuru 16.130	Mühendis 18.600	Banka Memuru 18.200
5	Öğretmen 2.210	İnşaat İşçisi 3.800	Oto Tamircisi 3.800	Banka Memuru 5.200	Vasıflı İşçi 3.150	Oto Tamircisi 8.100	Vasıflı İşçi 11.600	Vasıflı İşçi 13.540	Banka Memuru 16.200	Çağrı Mer. Gör. 17.200
6	Otobüs Şoförü 1.990	Banka Memuru 3.770	Banka Memuru 3.700	Vasıflı İşçi 4.400	Sekreter 3.150	Vasıflı İşçi 7.000	Sekreter 8.700	Otobüs Şoförü 9.210	Vasıflı İşçi 15.100	Mühendis 16.700

7		Öğretmen 2.120	Vasıflı İşçi 3.700	Kadın Tezgahtar 3.100	Otobüs Şoförü 2.500	Banka Memuru 5.400	Otobüs Şoförü 8.300	Sekreter 6.680	Sekreter 12.300	Otobüs Şoförü 15.800
8		Otobüs Şoförü 2.020	Otobüs Şoförü 3.500	Kadın İşçi 3.000	Oto Tamircisi 2.350	İnşaat İşçisi 5.200	Kadın İşçi 7.200	Kadın İşçi 6.320	Öğretmen 10.400	Vasıflı İşçi 13.400
9		Kadın İşçi 1.190	Öğretmen 2.800	Oto Tamircisi 2.600	Kadın İşçi 1.920	Kadın Tezgahtar 4.300	Öğretmen 5.400	Öğretmen 5.480	Otobüs Şoförü 7.000	Sekreter 12.200
10			Kadın İşçi 2.700	Otobüs Şoförü 2.500	Öğretmen 1.580	Otobüs Şoförü 3.500	Kadın Tezgahtar 5.200	Kadın Tezgahtar 4.810	Kadın Tezgahtar 6.800	Öğretmen 11.200
11			Kadın Tezgahtar 2.500	Öğretmen 2.300	Kadın Tezgahtar 1.500	Öğretmen 2.700	Oto Tamircisi 4.300	Oto Tamircisi 4.030	Kadın İşçi 6.400	Kadın Tezgahtar 10.400
12			İnşaat İşçisi 2.000	İnşaat İşçisi 2.100	İnşaat İşçisi 1.500	Kadın İşçi 2.600	İnşaat İşçisi 3.300	İnşaat İşçisi 3.130	Oto Tamircisi 5.900	İnşaat İşçisi 8.900
13									İnşaat İşçisi 2.000	Oto Tamircisi 8.900
14										Kadın İşçi 6.700

(Kaynak: UBS, 1974, 1976, 1979, 1982, 1985, 1988, 1997, 2000, 2003, 2006; akt.: Fredriksson, 2008)

Tablo 10'da Türkiye'de farklı kurumlarda görev yapmakta olan memurların yaklaşık net maaşlarının yıllar içerisindeki gelişimi görülmektedir.

Tablo 10. Türkiye'de Yıllara Göre Memur Maaşlarının Durumu

Meslek	Yıl					
	2000	2003	2006	2009	2010	2011
Müşteşar (1/4)	988	2626	3282	4420	4701	5215
Genel Md. (1/4)	862	2375	2974	4027	4377	4732
Profesör (1/4)	606	2007	2504	3438	3651	4053
Avukat (1/4)	326	888	1158	2236	2375	2670
Uzman Dr. (1/4)	394	1034	1344	2087	2217	2498
Mühendis (1/4)	331	898	1171	2040	2207	2443
Baş Komiser (3/1)	339	983	1260	2064	2192	2471
Şube Md. (1/4)	300	832	1128	1726	2137	2378
Polis Memuru (9/2)	257	805	991	1806	1919	2178
Vaiz (1/4)	232	684	939	1688	1795	2043
Araştırma Gör. (7/1)	254	732	960	1564	1661	1898
Öğretmen (1/4)	270	767	1004	1557	1653	1987
Öğretmen (9/1)	204	626	824	1326	1410	1624
Hemşire (12/3)	183	580	766	1289	1369	1581
Memur (9/1)	148	503	668	1127	1197	1395
Hizmetli (12/1)	141	488	655	1092	1159	1353

*Bölgesel ödemeler, ek ders ve yabancı dil tazminatı, aile ve çocuk yardımı ödeneği gibi ödemeler hariç (Kaynak: www.memurlar.net ve www.ntvmsnbc.com adreslerinden yazar tarafından uyarlanmıştır)

Tabloda da görüldüğü gibi öğretmen en yüksek kıdemdeki bir öğretmenin aldığı maaş bile sıralamada alt sıralarda kalmaktadır. Göreve yeni başlamış bir öğretmenin maaşı ise üniversite mezunu çalışanların içinde en düşük olan maaşlardan biridir. Yine 2010 yılı TOBB verileri esas alındığında kıdemli ve göreve yeni başlamış olan öğretmen maaşları kamuda ya da özel sektörde görev yapan ortalama işçi maaşının da altında kalmaktadır.

Öğretmen maaşının yıllar içerisindeki gelişimini anlatan çalışmalarda kullanılan ölçütlerden biri de öğretmen maaşlarının altına fiyatlarıyla karşılaştırılmasıdır. Sağlam ve Sağlam (2005), Türk Eğitim Sen (2005), Aydın (1999) ve Yurtsever (1998) tarafından yapılan çalışmalarda ortalama bir öğretmen maaşıyla cumhuriyetin ilan edildiği 1923 yılından son itibaren çeşitli dönemlerde yaklaşık kaç cumhuriyet altını alınabildiği hesaplanmıştır. Buna göre 1923 yılında öğretmen maaşları 1500-2000 kuruş yani 15 ila 20 altın arasında değişmektedir. Yıllar geçtikçe öğretmen maaşlarının altına oranının çok değişken olduğu görülmektedir. Örneğin, 1946 yılında ortalama bir öğretmen maaşıyla 12 cumhuriyet altını alınabilmekteyken, 1960 yılında bu sayı 18.5, 1965 yılında en yüksek sayıya ulaşarak 28.5 cumhuriyet altını olmuştur. 1980 yılında ise altına oranla en düşük seviyeye gerilemiş olan bir öğretmen maaşıyla 1.5 altın alınabilmektedir. İlerleyen yıllarda maaşı altına oranlandığında bir öğretmen 1993 yılında 5.9 altın, 1998 yılında 7 altın, 2001 yılında 3.5 altın, 2002 yılında 4.5 altın, 2003 yılında 4.2 altın, 2004 yılında 4.3 altın, 2005 yılında da 4.9 altın kazanmaktadır Sağlam ve Sağlam, 2005; Türk Eğitim Sen, 2005; Aydın, 1999; Yurtsever, 1998). 2011 yılı Temmuz ayında ise göreve yeni başlayan bir öğretmen maaşıyla yaklaşık 2.8, en yüksek kıdeme sahip bir öğretmen de yaklaşık 3,5 cumhuriyet altını alabilmektedir. 2012 yılında ise %4'lük maaş artışı dikkate alındığında haziran ayı itibariyle, göreve yeni başlamış olan bir öğretmen maaşıyla yaklaşık 2.6, en yüksek kıdeme sahip bir öğretmen de yaklaşık 3,6 cumhuriyet altını alabilmektedir (Altınkaynak, 2012). Bu hesaplamalara göre öğretmen maaşının en yüksek olduğu dönem olarak görülebilecek olan 1965 yılıyla karşılaştırıldığında öğretmenlerin mevcut maaşı altın fiyatları baz alınarak yapılan hesaplamalara göre 1965 yılı öğretmen maaşına oranla 2012 yılı Haziran ayı maaşları en düşük öğretmen maaşında yaklaşık 11 kat, en yüksek öğretmen maaşında ise yaklaşık 8 kat daha yüksektir.

Sonuç ve Tartışma

Öğretmenlerin ekonomik durumları, mesleki memnuniyetleri ya da iş tatminleri üzerine yapılmış çok sayıda araştırma bulunmaktadır. Türkiye'de bu konuda

yapılan araştırmaların sonuçları genellikle öğretmenler açısından olumsuzdur. Araştırma sonuçlarına göre öğretmenlerin çoğunluğu ekonomik sorunların öğretmenlerin en başta gelen sorunu olduğunu; çalışmalarının karşılığında hak ettikleri geliri elde edemediklerini; gelirlerinin geçinmeleri için yeterli olmadığını; geçinmek için ek iş yapmak zorunda kaldıklarını belirtmektedirler. Üye sayısı açısından Türkiye'nin en büyük üç öğretmen sendikası (Türk Eğitim Sen, Eğitim Bir Sen ve Eğitim Sen) desteğiyle farklı zamanlarda yapılan araştırma bulguları da (Okçabol ve Gök, 1998; Akın, Şimşek ve Erdem, 2007; Eğitim Bir Sen, 2008; Türk Eğitim Sen, 2011) öğretmenlerin ekonomik açıdan çektikleri zorlukların meslektaşlarının büyük kısmı tarafından paylaşıldığını ortaya koymaktadır. Hatta Türk Eğitim Sen tarafından Öğretmenler Günü dolayısıyla yapılan anket çalışmasında öğretmenlerin ekonomik açıdan yaşadığı sorunların öğretmenlerin büyük çoğunluğunun stres ve endişe artması, işine dikkatini verememe, sınırlı tavırlar sergileme, uyku düzensizliği ve depresyon gibi psikolojik olumsuzluklara neden olduğu sonuçlar arasında yer almıştır. Çalışmaya katılan öğretmenlerin çoğunluğu yine yaşanan ekonomik sorunların aile ilişkilerinde sınırlı ve gergin davranış, aile ile yeterince ilgilenememe, iletişim bozukluğu ve kavgaların artması ve boşanma gibi durumlarla sonuçlandığını vurgulamışlardır (Türk Eğitim Sen, 2011).

Ekonomik sorunların yansımaları yalnızca bireysel bazda kalmamakta mesleğin saygınlığına da gölge düşürmektedir. Ekonomik sorunlar nedeniyle öğretmenlik mesleğinin ve öğretmenlerin toplumsal statüsü zarar görmektedir (Sağlam ve Sağlam, 2005). Ekonomik sorunların sürekli gündemde olması toplum nezdinde öğretmenlerin mesleklerini yalnızca ekonomik kaygılarla yapmakta olduğu gibi bir izlenim vermekte, bu yanlış anlaşılma öğretmenlerin meslekleri için gösterdikleri özveri ve gayretleri gölgelemektedir. Siyasiler tarafından öğretmenlerin çalışma saatlerine karşılık gelen maaşlarına ilişkin açıklamalar da toplum nezdinde öğretmenlerin az çalışarak çok gelir elde ettikleri ve refah içinde yaşamakta oldukları gibi yanlış anlamaya sebebiyet vermektedir. Eğitim-öğretime ilişkin faaliyetlerin yalnızca sınıf içinde yürütüldüğü ve mesai saatleriyle sınırlı olduğunu düşünmek büyük bir yanılgıdır. Öğretmenlerin maaş karşılığı olarak girdiği (branşlarına göre 15-18 saat) ders saatleri dışında derse hazırlık, sınav hazırlama, sınav değerlendirme, toplantı, rehberlik ve eğitsel kulüp faaliyetleri gibi görevleri olduğu ve bu görevleri mesai saatleri dışında gerçekleştirdikleri unutulmamalıdır.

Yapılan çalışma öğretmen maaşlarının OECD ortalamalarının altında olmasa da diğer mesleklerle karşılaştırıldığında daha düşük düzeyde olduğunu göstermektedir. Türkiye açısından düşünüldüğünde sayıları 700.000'den fazla olan öğretmenlerin ekonomik sorunlarına çare bulmak ekonomik açıdan Avrupa'nın önde gelen ülkelerinin bile zorda olduğu şu günlerde ülke bütçesini zorlayacağı için belki mümkün olmayabilir. Fakat öğretmenleri maddi kaygıları sürekli gün-

demde tutan bir zümre olarak göstermek, az çalışmak veya mesleğin gerektirdiği çalışmaları yapmamakla itham etmek onları rencide etmekle kalmayacak, toplumda öğretmenlik mesleğinin itibarın azalmasına yol açabilecek, öğretmenlerin görevlerini isteksizce yapmalarına neden olabilecektir.

Yararlanılan Kaynaklar

Akın, F. Şimşek, O. Erdem, T. (2007). *Türkiye’de Eğitim Sorunu: Toplumsal Aktörlerine Göre Eğitim Sorunlarına Bakış*. Ankara: Türk Eğitim Sen.

Altinkaynak (2012). *Geçmiş Tarihli Altın Fiyatları*. <http://www.altinkaynak.com/garchive.aspx> adresinden 15.06.2012 tarihinde alınmıştır.

Atay, K. (2000). İlköğretim Sınıf ve Branş Öğretmenlerinin İş Doyumu ve İş Streslerinin Karşılaştırmalı Analizi. *Öğretmen Hüseyin Hüsnü Tekişik Eğitim Araştırma ve Geliştirme Merkezi, 2000 Yılında Türk Milli Eğitim Örgütü ve Yönetimi Ulusal Sempozyumu*. Ankara: Tekişik Ofset.

Avrupa Komisyonu (2005). *Avrupa’da Eğitime İlişkin Temel Veriler 2005*. http://eacea.ec.europa.eu/ressources/eurydice/pdf/0_integral/052tr.pdf adresinden 03.04. 2012 tarihinde indirilmiştir.

Balci, A. (1985). *Eğitim Yöneticisinin İş Doyumu*. Ankara: Ankara Üniversitesi, yayımlanmamış doktora tezi.

Baloğlu, N. Karadağ, E., Çalışkan, N. Korkmaz, T. (2006). İlköğretim Öğretmenlerinin Mesleki Benlik Saygısı ve İş Doyumları Arasındaki İlişkinin Değerlendirilmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)*, Cilt: 7, Sayı: 2, 345-358.

Cebeci, S. (2006). *Okul Müdürlerinin İş Doyumu Düzeyleri*. İstanbul: Beykent Üniversitesi, yayımlanmamış yüksek lisans tezi.

Çelik, H. (2003). *Fen Bilgisi ve Fizik, Kimya, Biyoloji Öğretmenlerinin İş Doyumu (Kırıkkale İli Örneği)*. Kırıkkale: Kırıkkale Üniversitesi, yayımlanmamış yüksek lisans tezi.

Çevik, N. (2010). *İlköğretim Kurumlarında Örgütsel İklim ile İş Doyumu Arasındaki İlişki (İstanbul İli Örneği)*. Ankara: Gazi Üniversitesi, yayımlanmamış yüksek lisans tezi.

Davis K. Nestrom, J. W. (1985). *Human Behavior at Work: Organizational Behavior (7th Edition)*. New York: McGraw Hill.

Doğan, N. (2005). *İlköğretim Okulu Müdür Yardımcılarının İş Doyumu*. Kırıkkale: Kırıkkale Üniversitesi, yayımlanmamış yüksek lisans tezi.

DPB (2012). *İstatistikler*. http://www.dpb.gov.tr/dpb_istatistikler.html adresinden 03.04.2012 tarihinde alınmıştır.

Eğitim Bir Sen (2008). *Öğretmenlerin Meslek Memnuniyeti Araştırması*. Ankara: Eğitim Bir Sen Yayınları.

Erçelebi, H. (1997). İlkokul Öğretmenlerinin Mesleki Doyumu. *Yaşadıkça Eğitim*, 50, 13-15. İstanbul: Kültür Koleji Yayınları.

Erdem, A. R. (2010). İlköğretim ve Orta Öğretim Öğretmenlerinin Karşılaştığı Ekonomik Sorunlar ve Bu Ekonomik Sorunların Performanslarına Etkisi Konusundaki Görüşleri. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 7, 1, 270-87.

European Commission (2005). *Key Topics in Education in Europe Volume 3 (The Teaching Profession in Europe: Profile, Trends and Concerns)*. Brussels: Eurydice.

Fredriksson, U. (2008). *Teachers’ Salaries in Comparison with Other Occupational Groups*. Ispra: European Commission Joint Research Center.

Günbayı, İ. (2000). *Örgütlerde İş Doyumu ve Güdüleme*. Ankara: Özen Yayıncılık.

- Herzberg, F. Mausner, B. Snyderman, B. (1959). *The Motivation to Work*. New York: John Wiley.
- Hoppock, R. (1935). *Job Satisfaction*. New York: Harper and Brothers.
- İnanđı, Y. Ağgün, N. Atik, Ü. (2010). Yönetici ve Öğretmenlerin Görüşlerine Göre İlköğretim Okullarında Çalışan Öğretmenlerin İş Doyum Düzeyleri. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt: 6, Sayı: 1, 102-126.
- Karataş, S. Güleş, H. (2010). İlköğretim Okulu Öğretmenlerinin İş Tatmini ile Örgütsel Bağlılığı Arasındaki İlişki. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 3/2, 74-89.
- Koç, H. Yazıcıoğlu, İ. Hatipoğlu, H. (2009). Öğretmenlerin İş Doyumu Algıları ile Performansları Arasındaki İlişkinin Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 28, 13-22.
- Koçak, T. (2006). *Okul Yöneticilerinin Dönüşümcü Liderlik Stilleri ile Öğretmenlerin İş Doyumu Arasındaki İlişki (Ankara İli Örneği)*. Ankara: Gazi Üniversitesi, yayımlanmamış yüksek lisans tezi.
- Kuruüzüm, A. Çelik, N. (2005). İkinci Mertebe Faktör Modeli ile Öğretmenlerin İş Doyumunu Belirleyen Faktörlerin Analizi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 29: 137-146.
- Locke, E. (1976). *The Nature and the Causes of the Job Satisfaction: Handbook of Industrial and Organizational Psychology*. Chicago: R and McNally.
- Luthans, F. (1992). *Organizational Behavior (6th Edition)*. New York: McGraw Hill.
- MEB (1973). *Milli Eğitim Temel Kanunu*. <http://mevzuat.meb.gov.tr/html/88.html> adresinden 03.04.2012 tarihinde alınmıştır.
- MEB (2011). *Milli Eğitim İstatistikleri, Örgün Eğitim 2011-2012*. Ankara: T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı.
- Memurlar.net (2012). *Memur Maaşlarının Dünü ve Bugünü*. <http://forum.memurlar.net/konu/1449075/> adresinden 01.05.2012 tarihinde alınmıştır.
- Ntvmsnbc (2012). *En Düşük Memur Maaşı 1630 Liraya Çıkıyor*. <http://www.ntvmsnbc.com/id/25313409/> adresinden 01.05.2012 tarihinde alınmıştır.
- OECD(2011). *Education at a Glance 2011: OECD Indicators*. OECD Publishing. <http://dx.doi.org/10.1787/eag-2011-en> adresinden 28.03.2012 tarihinde alınmıştır.
- Oğcabol, R. Gök, F.(1998). *Öğretmen Profili Araştırması*. Ankara: Eğitim Sen yayınları.
- Özdayı, N. (1990). *Resmi ve Özel Liselerde Çalışan Öğretmenlerin İş Tatmini ve İş Streslerinin Karşılaştırmalı Analizi*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi, yayımlanmamış doktora tezi.
- Pakdanel, A. (1988). *Örgütsel İklim ve İş Doyumu*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi, yayımlanmamış doktora tezi.
- Rudolph, L. (2006). *Decomposing Teacher Autonomy: A Study Investigating Types of Teacher Autonomy and How it Relates to Job Satisfaction*. Pennsylvania: University of Pennsylvania, unpublished dissertation.
- Sabuncuoğlu, Z. Tüz, M. (1998). *Örgütsel Psikoloji*. Bursa: Alfa/Aktüel Kitabevleri.
- Sağlam, M. Sağlam, A. Ç.(2005). Öğretmenlik Mesleğinin Maddi Yönüne İlişkin Genel Bir Değerlendirme. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 3, 317-328.
- Schleicher, A. (Ed.) (2012). *Preparing Teachers and Developing School Leaders for the 21st Century: Lessons from around the World (Background report for the international summit on the teaching profession)*. OECD publishing. <http://dx.doi.org/10.1787/9789264xxxxxx-en> adresinden 19.04.2012 tarihinde alınmıştır.
- Spector, P. E. (1997). *Job Satisfaction: Application, Assessment, Cause and Consequences*. California. SAGE Publications.

Şahin, İ. (1999). *İlköğretim Okullarında Görevli Öğretmenlerin İş Doyum Düzeyleri*. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, yayımlanmamış yüksek lisans tezi.

Taşdan, M. Tiryaki, E. (2008). Özel ve Devlet İlköğretim Okulu Öğretmenlerinin İş Doyumu Düzeylerinin Karşılaştırılması. *Eğitim ve Bilim*, Cilt 33, Sayı147, 54-70.

Tükel H. (1997). *İlköğretim Müfettişlerinin İş Doyumu*. Ankara: Ankara Üniversitesi, yayımlanmamış yüksek lisans tezi.

Türk Eğitim Sen (2011). *Türk Eğitim Sen'in 24 Kasım Öğretmenler Günü Dolayısıyla "Öğretmenlerin Sosyo-Ekonomik Durumu ile İlgili" Anket Çalışması*. Ankara: Türk Eğitim Sen.

Varlık, T. (2000). *Devlet ve Özel İlköğretim Okullarında Çalışan Öğretmenlerin İş Doyumu (Ankara İli Örneği)*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi, yayımlanmamış yüksek lisans tezi.

Worldbank (2012). *GDP (Current US\$)*. <http://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.CD>

Worldbank (2012a). *Public Spending on Education, Total (% of GDP)*. <http://data.worldbank.org/indicator/SE.XPD.TOTL.GD.ZS/countries>

Worldbank (2012b). *Public Spending on Education, Total (% of Government Expenditure)*. <http://data.worldbank.org/indicator/SE.XPD.TOTL.GB.ZS/countries>

Yıldırım, B. (2001). *Okul Yöneticilerinin Kültürel Liderlik Rollerinin Öğretmenlerin İş Doyumuna ve Meslek Ahlakına Etkisi*. Elazığ: Fırat Üniversitesi, yayımlanmamış doktora tezi.